

IMPACTUL INTEGRĂRII EUROPENE ASUPRA INTERMEDIERII BANCARE DIN ROMÂNIA

Conf.univ.dr. Trandafir Mariana

Universitatea DANUBIUS Galați

Adresa de corespondență str. Armata Poporului nr. 99 103, Bl IC3, Ap 7, GALAȚI

Telefon 0722 686197, e-mail: mtrandafir2003@yahoo.com

Abstract As financial intermediaries, banks play an essential role in the economy by transforming assets, facilitating risk management, financing trade, enabling capital accumulation and spurring technological innovation. Teoretical and empirical evidence supports the view that integration in the banking sector can enhance overall economic performance via macroeconomic stabilisation, higher levels of efficiency and consumer welfare.

1. Piața bancară europeană: de la fragmentare la integrare

De la formula “Statele Unite ale Europei” lansată de către Churchill în 1942, până la configurația actuală, construcția în plan financiar a Uniunii Europene s-a derulat sub impactul profundelor mutații generate mediului financiar de: (i) liberalizarea fluxurilor internaționale de capital; (ii) remarcabilele progrese ale tehnologiei informaționale; (iii) diminuarea treptată a efectelor așa-numitelor “bariere naturale”, implicând diferențele de limbă și cultură; (iv) perfecționarea cadrului de reglementare și al introducerii euro, care a eliminat riscul valutar în interiorul uniunii, concretizând astfel schimbarea concepției “guvernul știe cel mai bine” a anilor 1980 și reorientarea ei către o mai eficientă competiție prin încurajarea relaxării barierelor care obstrucționau consolidarea financiară.

Integrarea în spațiul unic european, conceput ca “un spațiu fără frontiere interioare, în care este asigurată libera circulație a mărfurilor, a persoanelor și a capitalurilor”¹ implică, în sfera financiară: (i) libertatea băncilor, a companiilor de asigurare și a altor instituții financiare de a se stabili în oricare dintre țările participante; (ii) liberalizarea completă a mișcărilor de capitaluri; (iii) liberalizarea prestărilor de servicii, inclusiv a celor financiare.

---

¹ Edward G. – „Libera mișcare capitalurilor este o imensă putere însemnând promovarea alocării eficiente a resurselor naționale, regionale și globale și poate aduce o contribuție majoră la: îmbunătățirea bunăstării economiei, reducând sărăcia și crescând nivelul de trai” – Conferința Economică Europeană: „The single financial market – two years into EMU”, Viena, mai, 2005;

Parte a integrării financiare, integrarea bancară europeană a însemnat, sub aspect juridic, implementarea graduală a unui cadru legislativ comun țărilor membre ale Uniunii Europene, pe aspecte cuprinse în:

- *Prima directivă bancară* (1977), un prim pas pe calea armonizării criteriilor vizând licențierea instituțiilor de credit, prin impunerea unui set de cerințe minime pentru autorizarea acestora, incluzând cerințe minime de adecvare a capitalului, de asigurare a conducerii efective și de prezentare a operațiunilor ce urmează a fi efectuate;
- *A doua directivă bancară* (adoptată în 1989 și devenită operațională în 1993), care a reglementat recunoașterea reciprocă de către țările membre ale Uniunii Europene a licenței bancare – *single banking license*; organizate pe modelul băncii universale, instituțiile de credit funcționează cu respectarea principiilor vizând: (i) libertatea exercitării activității în orice altă țară comunitară în condițiile licențierii într-una dintre țările uniunii; (ii) libera prestare de servicii, în spațiul european, a activităților bancare ce beneficiază de recunoaștere mutuală, evidențiate distinct în cuprinsul directivei; (iii) exercitarea controlului de către autoritățile monetare din țara de origine, implicând recunoașterea reciprocă și în domeniul supravegherii instituțiilor de credit a dreptului de control al autorității de supraveghere din țara de origine, cu câteva excepții menționate în mod expres, care se referă la protejarea interesului public în țara gazdă;
- *Schema de garantare a depozitelor*, directivă acceptată în 1994 și care delimitează responsabilitățile și obligația de garantare a depozitelor din sistem la nivelul, în echivalent, al sumei de 20 000 dolari;
- *Tratatul de la Maastricht* care confirmă Programul Pieței Unice (1992), explicitând principiul descentralizării și alocării atribuțiilor de supraveghere și control băncilor centrale naționale,
- *Înțelegerea privind crearea Zonei Economice Europene – European Economic Area*, din 1992, (semnată de țările membre ale Asociației Europene de Comerț Liber- EFTA), care prevede, referitor la domeniul bancar, acceptarea legislației privind activitatea bancară europeană pe palierul licenței bancare unice, al controlului exercitat de țara de origine, recunoașterii mutuale și acceptarea reglementărilor comunitare în materie;
- *Planul de acțiune în domeniul serviciilor financiare - The Financial Services Action Plan* (1999), vizând integrarea deplină a piețelor bancară și de capital până la finele anului 2005 cu principale obiective: (i) crearea unei piețe unice europene, deschiderea piețelor de *retail* și asigurări; (ii) reglementari prudențiale și supraveghere; (iii) crearea climatului favorabil funcționării optime a pieței financiare unice.

În acest context, se impune menționat faptul că, în Cartea Verde privind politica în domeniul serviciilor financiare, publicată în mai 2005, sunt stabilite direcțiile de acțiune pentru perioada 2005-2010, cu accent pe implementarea regulilor existente și intensificarea cooperării în materie între statele membre.

2. Intermedierea bancară din România în pragul aderării la Uniunea Europeană și experiența noilor state membre

Evaluarea performanțelor sectorului bancar din România, efectuată, din perspectiva pregătirii procesului de aderare, într-o analiză comparativă cu realizările înregistrate în domeniul bancar de țări în tranziție din Europa Centrală și de Est, acceptate în Uniunea Europeană în 2004, relevă o serie de trăsături caracteristice comune.. Într-o succintă rememorare, se impune a fi menționat că:

- reorganizarea sectorului bancar a fost declanșată în toate țările în prima jumătate a anilor 1990 și a vizat, într-o primă etapă : (i) instituirea sistemului bancar pe două paliere – banca centrală și băncile comerciale; (ii) reafirmarea rolului de bancă centrală independentă, cu atribuții specifice; (iii) lansarea privatizării băncilor cu capital de stat; (iv) crearea piețelor monetară și valutară;
- asanarea pieței bancare a fost necesară în a doua parte a anilor 1990 în aproape toate țările și a fost realizată fie prin recapitalizarea băncilor, cazul Poloniei și Ungariei, fie prin transferarea activelor neperformante unor structuri nou înființate, cazul Băncii Agricole și al Bancorex în România sau al Konsolidacni din Cehia; costurile suportate de către stat pentru aceste operațiuni au fost semnificative și au reprezentat, raportat la PIB național, 16 la sută în Ungaria, 13 la sută în Slovacia, 3 la sută în Polonia; costurile suportate de către statul român pentru anularea datoriilor evidențiate în bilanț și cele pentru emiterea de titluri de stat în favoarea acestora au deținut o pondere de aproape 10 la sută din PIB.

După mai bine de cincisprezece ani de tranziție, evoluțiile înregistrate pe piețele bancare sunt considerabile, în condițiile menținerii dominanței bancare trăsătura esențială a sistemului financiar din toate țările, sectorul bancar afirmându-se ca cel mai important intermediar

financiar: la finele anului 2003, premergător aderării pentru noile state membre ale UE, ponderea activelor bancare în PIB era în jur de 70 la sută față de 260 la sută în țările deja integrate în UE (EU15) și 201 la sută la nivelul zonei euro, în timp ce capitalizarea bursieră deținea în PIB o pondere de aproape 25 la sută, comparativ cu 66 la sută în EU15. La finele anului 2004, ponderea în PIB a activelor nete din sectorul bancar românesc a fost de 37,7 la sută, superioară ponderii capitalizării bursiere (valoarea de piață a acțiunilor tranzacționate) în PIB ale celor două segmente ale pieței de capital (Bursa de Valori București și RASDAQ) de 17,6 la sută și, așa cum demonstrează cifrele, cu mult inferioară mediei europene.

În contextul privatizării multor bănci cu capital de stat, al schimbărilor structurale generate și al stimulării concurenței, concentrarea bancară rămâne evidentă. În anul premergător aderării lor, activele bancare erau concentrate în proporții cuprinse între 52 la sută și 81 la sută în cinci bănci în Polonia și, respectiv două bănci în Estonia. De remarcat este faptul că pe teritoriul EU15, 5 bănci, dintr-un număr total de 7 444, dețineau 53 la sută din piața activelor bancare.

Restructurarea sectorului bancar și diversificarea portofoliului de produse oferite de bănci, pe fondul evoluțiilor sectorului real al economiilor naționale au constituit factori în măsură a favoriza activitatea de creditare. În pofida climatului economic favorabil, băncile au manifestat rețineră în acordarea de credite companiilor. La finele anului 2003, de pildă, plasamentele băncilor în credite acordate companiilor se situau pe un palier cuprins între 9,5 la sută în Slovenia și 27,8 la sută în Slovacia, în timp ce la nivelul UE15 dețineau o pondere de 39 la sută. Între aceste extreme, creditele acordate companiilor reprezentau, ca pondere în PIB 17 la sută în Cehia, 13,4 la sută în Polonia, 24 la sută în Ungaria și 20,4 la sută în România. Rețineră băncilor în a se implica în creditarea companiilor își găsește justificarea în preferință acestora de a-și plasa resursele în obligațiuni guvernamentale, practic fără asumare de riscuri și cu profituri substanțiale. Decalaje semnificative se mențin și pe segmentele reprezentate de împrumuturile *retail* și depozitele bancare. (tabelul nr. 1)

Tabelul nr.1

Indicatorii intermedierei pentru sectoarele bancare din țări din Europa Centrală și de Est

	Total active % PIB 2003	Împrum. corporații și populație % PIB 2003	Împrum. populație % PIB 2003	Împrum. corporații % PIB 2003	Împrum. ipotecare % PIB 2003	Depozitele populației % PIB 2003
Estonia	86	37	17	18,5	13	20
Letonia	96	43	13	12,2	13	16
Lituania	39	21	3	15,2	2	14
Polonia	65	29	13	13,4	3	27
Slovacia	83	32	7	27,8	2	31
Slovenia	89	39	11	9,5	4	38
Republica Cehă	107	28	10	17	3	40
Ungaria	79	37	13	24	8	26
EU-CEE (8)	78	31	11	..	4	20
Zona euro	201	91	49	39	32	55

Sursa: Lisa Perrin, Stefan Bruckbauer: „Banking in CCE Post-EU acesion”, CEE- from transition to convergence, Bank Austria Creditanstalt, 2004, <http://economicresearch-e.ba-ca.com>;

În spiritul realității, se impune menționat faptul că, în 2004, România s-a plasat pe ultimul loc într-o ierarhie pe criteriul vizând intermedierea bancară. Calculată sub forma raportului dintre creditul neguvernamental și PIB, intermedierea bancară a fost de 17 la sută în România, în timp ce în UE10 s-a situat între 28,7 la sută în Polonia și 63,6 la sută în Estonia. În Cehia, creditul neguvernamental a reprezentat 32,3 la sută din PIB, în Ungaria 45,7 la sută, iar în Slovenia 44,2 la sută.

3. Efecte ale integrării europene asupra sectorului bancar

Studiile de specialitate, asociate experienței practice în domeniu, relevă efectele benefice ale integrării asupra intermedierei bancare în plan național. Integrarea financiară și integrarea bancară sunt apreciate sub aspectul

- convergenței într-o piață unică de servicii și produse financiare și bancare, ce oferă oportunități de afaceri în cei mai favorabili termeni, oferind posibilități de îmbunătățire a performanțelor economice sub aspectul macrostabilizării, al nivelelor superioare de eficiență și al creșterii bunăstării populației;
- prezenței băncilor străine pe piața bancară națională, de natură a îmbunătăți competiția între bănci prin diversificarea și perfecționarea calității serviciilor oferite clientelei și reducerea costurilor, precum și prin obligarea băncilor autohtone de a diversifica gama produselor oferite prin inovarea de noi servicii și produse;

- stabilizării macroeconomice, în condițiile în care băncile care operează în două țări pot importa capital în țările în care există oportunități de împrumut, asigurând astfel, într-o anumită măsură, o protecție a economiei naționale împotriva eventualelor șocuri bancare;
- consolidării bancare, reflectând ajustări structurale ce pot genera un plus de competitivitate mediului financiar, inducând creșterea bunăstării clienței și eficiența operațională și a profitului, în termenii reducerii costurilor pe unitate de produs sau serviciu bancar;
- fuziunilor bancare, care pot îmbunătăți eficiența întregii activități a sectorului bancar.

Studii recente atașează creșterea gradului de intermediere bancară, în condițiile integrării europene, în orizontul anului 2013 sub impactul: (i) creșterii veniturilor pe locuitor, ceea ce va permite o creștere a împrumuturilor bancare într-un ritm mediu anual de 14 la sută; (ii) creșterea gradului de adâncire a intermedierei financiare, drept consecință a progreselor la nivel macroeconomic, inclusiv din sectorul bancar; (iii) efectelor evoluțiilor macroeconomice asupra intermedierei financiare, estimată a atinge în 2013, în termenii raportului dintre împrumuturi și PIB, la 82 la sută, comparativ cu 78 la sută în 2003.

Bibliografie

Dermine J: „European Banking Integration in Europe”, INSEAD, Fontainbleu, 2005;
 Guiraud D.: ”Revue Enlargissement Special Banking” www.missioneco.org/enlargissement
 Perez D, Fumas S: „Banking Integration in Europe”, Banco de Espana, Madrid, 2005;
 Perrin L, Bruckbauer S: „Banking in CCE Post-EU acceesion”, CEE- from transition to convergence, Bank Austria Creditanstalt, 2004, <http://economicresearch-e.ba-ca.com>;
 Walkner Ch: Raes JP:”Integration and consolidation in EU banking – an unfinished business”, <http://europa.eu.int/comm/economy-finance>;
 Banca Națională a României Raport anual 2004.